

Методи розвитку критичного мислення через вивчення англійської мови у ЗВО

*Копосов Дмитро Юрійович¹, Канонік Наталія Петрівна²,
Струтинська Тетяна Романівна³*

Опубліковано	Секція	УДК
28.02.2025	Освіта/Педагогіка	37.016:811.111: 159.955:37

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15019710>

Анотація. У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства та глобалізації критичне мислення є однією з ключових компетенцій, необхідних для успішної інтеграції особистості в професійне та соціальне середовище. Особливо важливо розвивати ці навички у студентів закладів вищої освіти (ЗВО), адже вони безпосередньо зіштовхуються з величезним потоком інформації, який часто містить маніпулятивні елементи, фейки та упереджені судження. Вивчення англійської мови може стати ефективним інструментом розвитку критичного мислення, оскільки передбачає аналітичну роботу з текстами, участь у дискусіях та дебатах, що сприяє формуванню навичок аргументації та оцінки інформації. Мета – дослідити ефективність різних методів навчання англійської мови у ЗВО для розвитку критичного мислення студентів, а також запропонувати рекомендації щодо їхньої адаптації в освітньому процесі. Методи. У дослідженні використано комплексний підхід, що включає аналіз наукової літератури, порівняльний аналіз методичних підходів до викладання англійської мови. Результати. Встановлено, що інтерактивні методи навчання, зокрема дебати, рольові ігри, аналіз автентичних текстів, написання есе та використання цифрових ресурсів, сприяють активному розвитку критичного мислення студентів. Водночас традиційні методики, що орієнтовані переважно на запам'ятовування матеріалу, мають обмежений вплив на формування аналітичних навичок. Висновки. Вивчення англійської мови у ЗВО є ефективним засобом розвитку критичного мислення студентів за умови використання сучасних методик, орієнтованих на активну комунікацію, аналіз та аргументацію. Запропоновані в дослідженні рекомендації можуть бути корисними для викладачів іноземних мов у ЗВО, а також для розробників освітніх програм, що прагнуть інтегрувати розвиток критичного мислення в процес вивчення мов. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку конкретних стратегій адаптації інтерактивних методик до різних рівнів мовної підготовки студентів.

¹ викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9123-5261>

² кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри практики англійської мови, Волинський національний університет імені Лесі Українки ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7403-8915>

³ старший викладач кафедри іноземних мов, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8045-4886>

Ключові слова: освітній процес, технології CLIL, інтерактивні підходи, цифрові інструменти, рівень компетентності.

Methods for developing critical thinking through English language learning in higher education

Abstract. In today's rapidly developing information society and globalization, critical thinking is one of the key competencies necessary for the successful integration of an individual into the professional and social environment. It is especially important to develop these skills in students of higher education institutions (HEIs), as they are directly confronted with a huge flow of information, which often contains manipulative elements, fakes and biased judgments. Learning English can be an effective tool for developing critical thinking, as it involves analytical work with texts, participation in discussions and debates, which contributes to the formation of argumentation and information evaluation skills. The aim is to investigate the effectiveness of various methods of teaching English in HEIs for the development of students' critical thinking, as well as to offer recommendations for their adaptation in the educational process. **Methods.** The study used a comprehensive approach, including an analysis of scientific literature, a comparative analysis of methodological approaches to teaching English. **Results.** It has been established that interactive teaching methods, in particular debates, role-playing games, analysis of authentic texts, essay writing and the use of digital resources, contribute to the active development of students' critical thinking. At the same time, traditional methods, which are mainly focused on memorizing material, have a limited impact on the formation of analytical skills. **Conclusions.** Learning English in higher education is an effective means of developing students' critical thinking, provided that modern methods are used, focused on active communication, analysis and argumentation. The recommendations proposed in the study may be useful for foreign language teachers in higher education, as well as for developers of educational programs seeking to integrate the development of critical thinking into the process of language learning. Further research may be aimed at developing specific strategies for adapting interactive methods to different levels of students' language training.

Keywords: educational process, CLIL technologies, interactive approaches, digital tools, level of competence.

Вступ

Формування критичного мислення є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти, оскільки воно сприяє розвитку навичок аналізу, оцінки інформації, аргументованого вираження думок та ухвалення зважених рішень. Проте більшість традиційних освітніх методик орієнтовані переважно на механічне засвоєння матеріалу, а не на його глибоке осмислення. Вивчення англійської мови у ЗВО може стати ефективним інструментом стимулювання критичного мислення, оскільки воно включає роботу з автентичними текстами, участь у дебатах і дискусіях, написання аналітичних есе та використання цифрових технологій. Однак залишається відкритим питання щодо ефективності різних методичних підходів у розвитку критичного мислення, а також їхньої оптимальної інтеграції в освітній процес закладів вищої освіти. Сучасні дослідження вказують на необхідність використання технології CLIL, інтерактивних підходів та цифрових інструментів для підвищення ефективності навчання англійської мови та розвитку аналітичного мислення студентів. Разом з тим, у реальній практиці викладання ці методи ще не завжди впроваджуються на систематичному рівні, що створює прогалини у розвитку ключових компетентностей студентів. Таким чином, проблема дослідження полягає у пошуку та впровадженні ефективних методик, що дозволять не лише покращити рівень володіння англійською мовою, а й сприятимуть розвитку критичного мислення студентів у процесі навчання.

У сучасній педагогічній науці розвиток критичного мислення через вивчення англійської мови у закладах вищої освіти є предметом активних досліджень. Науковці розглядають різні методики, підходи та інструменти, що сприяють підвищенню аналітичних навичок студентів. Дослідження, проаналізовані в цій роботі, розкривають переваги інтегрованих освітніх технологій, предметно-мовного підходу, використання цифрових інструментів та інтерактивних методів навчання.

Ковальська К. В. та ін. [1] наголошують на важливості групової взаємодії та інтерактивних методів у розвитку критичного мислення у студентів[1]. Четверик В. К. та Веретюк Т. В. [2] досліджують можливості застосування предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у ЗВО. Цей підхід передбачає одночасне вивчення іноземної мови та спеціальних дисциплін, що сприяє розвитку критичного мислення студентів через міждисциплінарну інтеграцію, аналіз автентичних матеріалів та обговорення проблем у професійних контекстах. Автори наголошують, що використання CLIL підвищує рівень мотивації студентів, їхню здатність до співпраці та розвитку аналітичних навичок.

Дуброва О. М. та Сахнюк Т. В. [3] досліджують процес формування критичного мислення студентів на основі Таксономії Блума. Автори пропонують розглядати критичне мислення як сукупність когнітивних умінь, що переходять від простого запам'ятовування до аналізу, оцінювання та створення нового знання. Вони також доводять ефективність інтерактивних методів навчання, які включають кооперативне навчання, дискусії, ситуаційне моделювання та інші технології, що стимулюють студентів до глибокого осмислення інформації.

Яригіна Н. М. у роботі [4] аналізує роль цифрових інструментів у підвищенні ефективності навчального процесу. Вона зазначає, що використання мультимедійних платформ (Kahoot!, Quizlet) створює інтерактивне навчальне середовище, яке сприяє розвитку критичного мислення через аналіз інформації, зворотний зв'язок у режимі реального часу та адаптивні навчальні технології. Дослідження підтверджують, що цифрові технології не лише мотивують студентів, а й формують у них навички аналітичного підходу до вирішення завдань.

Дацюк А. І. [5], Безугла Я. І. та ін. [6] розглядають переваги інтерактивних освітніх платформ та віртуальних симуляцій. Автор вказує на необхідність адаптації навчальних методик до сучасних реалій та підкреслює, що цифрові технології дозволяють студентам працювати з великими масивами даних, формувати аргументовані висновки та вдосконалювати комунікативні компетенції.

Лобанова С., Триндюк В. та Мартинюк А. [7] наголошують, що одним з найефективніших методів розвитку критичного мислення є ділове листування англійською мовою. Аналіз власних і чужих текстів, редагування, аргументування своєї позиції – все це сприяє глибшому осмисленню матеріалу та розвитку навичок самостійного мислення.

Незважаючи на значну увагу до проблеми розвитку критичного мислення в освітньому процесі, досі недостатньо дослідженими залишаються питання його формування у процесі вивчення англійської мови у ЗВО. Зокрема, бракує комплексного аналізу ефективності різних методичних підходів та їхньої адаптації до специфіки мовної підготовки студентів. Також недостатньо висвітлені практичні аспекти інтеграції критичного мислення у навчальні програми, включаючи використання сучасних цифрових технологій, дебатів, аналізу автентичних текстів та аналітичного письма. Водночас залишається відкритим питання, яким чином можна оптимізувати освітній процес таким чином, щоб розвиток критичного мислення став його невід'ємною складовою, а не другорядним аспектом навчання. Саме цим невирішеним аспектам присвячено дану статтю.

Метою статті є дослідження методів розвитку критичного мислення студентів у процесі вивчення англійської мови у закладах вищої освіти та обґрунтування ефективних підходів до їх застосування в освітньому процесі.

Для досягнення цієї мети визначено такі завдання:

- дослідити методи та технології, що сприяють розвитку критичного мислення під час вивчення англійської мови;
- оцінити ефективність різних підходів до навчання іноземної мови з погляду формування аналітичних навичок студентів;
- визначити шляхи інтеграції методів розвитку критичного мислення у навчальний процес ЗВО з урахуванням сучасних цифрових технологій та інтерактивних методик.

Результати

У сучасному світі, де інформаційні потоки постійно зростають, а технології та суспільні процеси змінюються з неймовірною швидкістю, критичне мислення стає не просто бажаною, а життєво необхідною навичкою. Критичне мислення дає змогу ухвалювати зважені рішення на основі ретельного аналізу різних джерел інформації, що особливо важливо в умовах сучасного медійного середовища, де фейкові новини та дезінформація можуть мати серйозний вплив на суспільну свідомість. Окрім цього, воно сприяє кращому розумінню складних проблем, дозволяючи знаходити ефективні шляхи їх вирішення, мислити стратегічно та передбачати можливі наслідки своїх дій.

Критичне мислення студентів закладів вищої освіти – це складна, але необхідна навичка, що поєднує когнітивні та практичні вміння. Воно передбачає усвідомлений та рефлексивний процес аналізу, оцінки та синтезу інформації для прийняття обґрунтованих рішень і вирішення завдань у навчальному та професійному середовищі [5, с. 319]. З урахуванням наукових підходів, критичне мислення розглядається як сукупність ключових компонентів, які систематизовані на рис. 1.

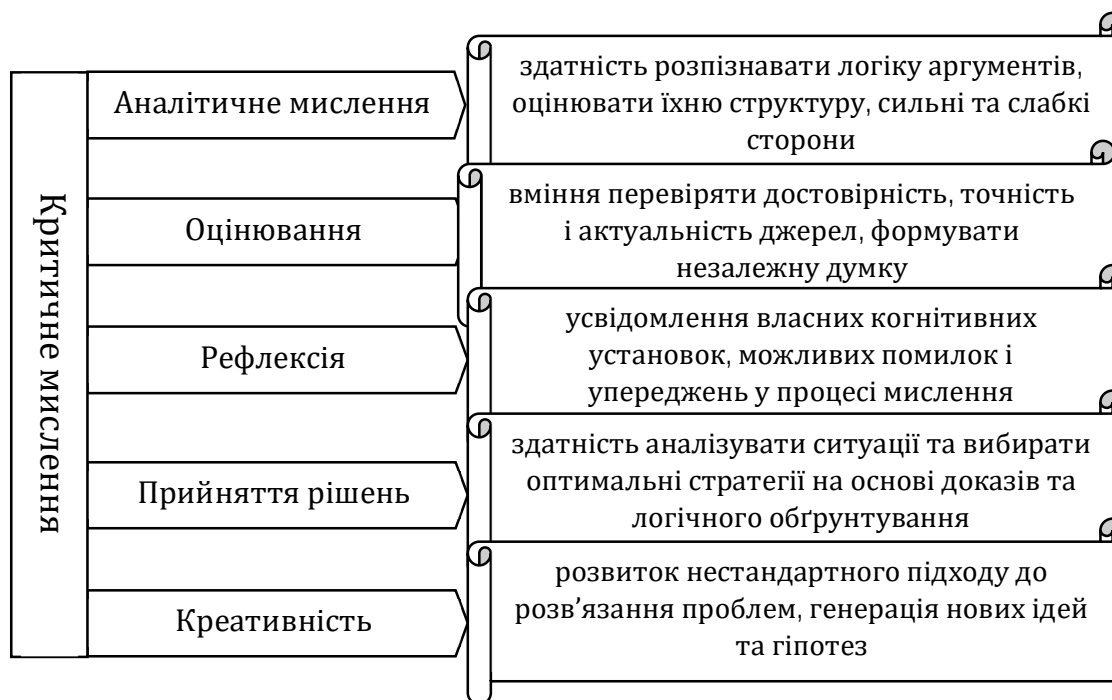

Рис. 1. Складові критичного мислення

Джерело: власна розробка авторів

Розвиток цих навичок допомагає студентам не лише краще орієнтуватися в навчальному процесі, а й бути ефективними фахівцями, здатними критично оцінювати інформацію та приймати обґрунтовані рішення у майбутній професійній діяльності.

Володіння іноземною мовою є важливим фактором, що значно підвищує критичне мислення, та ефективність професійної діяльності фахівця. Воно не лише відкриває доступ до актуальних міжнародних джерел інформації, а й сприяє комунікації з колегами з різних країн, участі у міжнародних конференціях, обміні досвідом та кар'єрному зростанню. У сучасному світі, де глобалізація відіграє ключову роль, знання іноземної мови стає не просто перевагою, а необхідністю для успішного розвитку в будь-якій професійній сфері [6, с. 136]. Завдяки аналізу англомовних текстів, участі в дискусіях, дебатах, написанню аналітичних есе та роботі з автентичними джерелами студенти вчаться оцінювати інформацію, формувати аргументовані висновки та мислити критично й самостійно.

Вивчення іноземної мови також сприяє розвитку аналітичного мислення, адже воно вчить студентів осмислювати прочитане та застосовувати отримані знання у реальному житті. Важливе завдання викладача – розвивати у студентів критичне мислення, зокрема вміння робити логічні висновки, аналізувати припущення, інтерпретувати інформацію та оцінювати аргументи. Адже у повсякденному житті люди постійно приймають рішення, і ці навички допомагають робити це усвідомлено та обґрунтовано. Якщо навчати студентів не лише сприймати інформацію, а й встановлювати зв'язки між ідеями, це допоможе розкрити їхній внутрішній потенціал і сприятиме особистісному та інтелектуальному зростанню [7, с. 80]. Навчання критичному мисленню спрямоване на те, щоб допомогти студентам стати більш самостійними у навчальному процесі. Виконуючи завдання, вони поступово опановують навички аналізу, оцінки та усвідомленого ухвалення рішень. Завдяки цьому вони вчаться не просто запам'ятовувати інформацію, а критично осмислювати її, що в перспективі дозволяє їм самостійно вирішувати складні питання та ефективно застосовувати знання на практиці [7, с. 82]. Студенти, які розвивають цю навичку через вивчення англійської мови, стають більш впевненими у своїх знаннях, здатними аргументовано відстоювати свою точку зору та адаптуватися до швидких змін у сучасному світі. Вивчаючи іноземну мову, вони не лише опановують нову лексику та граматичні структури, а й навчаються працювати з різними джерелами інформації, аналізувати тексти, інтерпретувати їхній зміст та аргументувати власну думку.

Автори Щербика В.В., Писменна І.І., Голяк В. І. у своєму дослідженні детально розглядають трьохетапну модель розвитку критичного мислення, складовими якої є: виклик, реалізація та рефлексія (рис. 1).

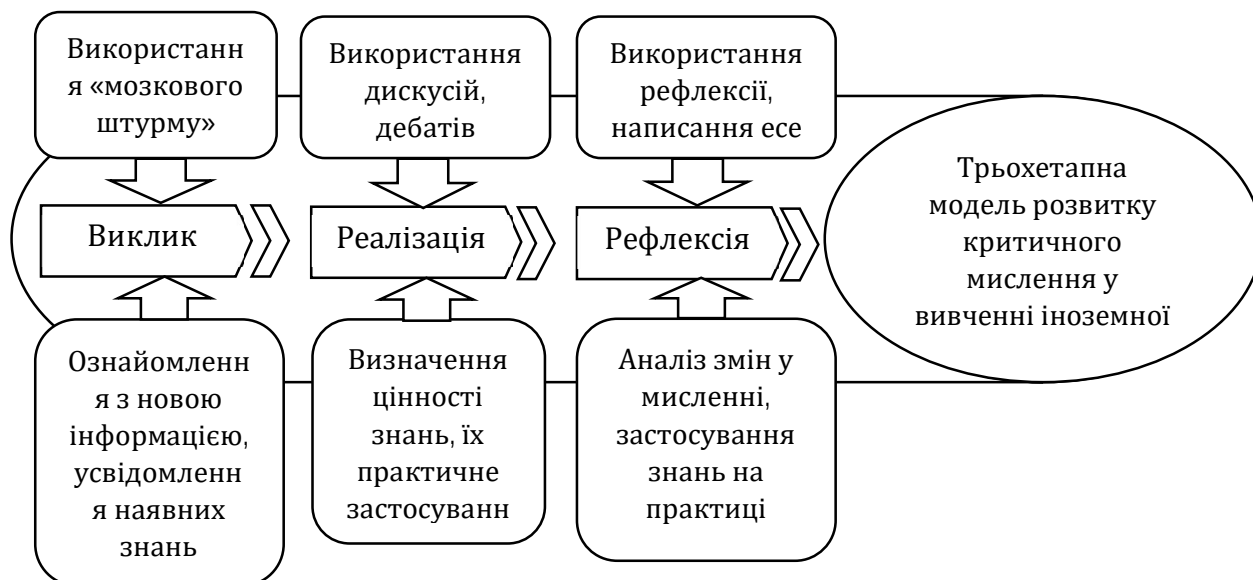

Рис. 1. Трьохетапна модель розвитку критичного мислення у вивченні іноземної мови

Джерело: складено авторами на основі [8, с. 174]

Ця технологія ефективно застосовується у вивченні іноземної мови, допомагаючи студентам осмислювати, засвоювати та практично використовувати нову інформацію. На етапі виклику студенти актуалізують попередні знання та формують очікування щодо теми, використовуючи методи активного навчання, як-от «мозковий штурм». Реалізація передбачає практичне застосування інформації через дискусії, дебати та аналітичну роботу, що сприяє самостійному мисленню. Завершальна стадія – рефлексія – дає змогу оцінити здобуті знання, розширити власне розуміння теми та сформувану аргументовану позицію, що може бути виражено через есе, презентації або групові обговорення [8, с. 74]. Ця методика ефективна не лише у викладанні, а й у самостійній роботі студентів, оскільки формує навички аналізу, усвідомленого навчання та застосування отриманих знань у практичних ситуаціях.

Технологія розвитку критичного мислення охоплює широкий спектр компонентів: від постановки цілей і завдань до вибору методів, форм організації навчального процесу та критеріїв оцінювання результатів. Головною метою є формування у студентів здатності аналізувати інформацію, мислити логічно та ухвалювати обґрунтовані рішення, що допоможе їм ефективно вирішувати соціальні, наукові та практичні завдання. Аналіз досвіду вітчизняних викладачів іноземної мови показує, що розвиток критичного мислення зазвичай відбувається переважно через читання та письмо, а менше – через усне мовлення. Проте викладачі відзначають, що стратегії, які сприяють розвитку критичного мислення під час уроків читання, можуть успішно застосовуватися не лише для покращення мовленнєвої діяльності, а й у навчанні інших предметів.

Під час занять з англійської мови у ЗВО доцільно застосовувати сучасні методи, які сприяють розвитку критичного мислення на різних етапах навчання іноземної. Івлева К., Рейда О., Гулієва Д., досліджуючи питання впровадження технології розвитку критичного мислення у процесі викладання іноземної мови у вищій школі, виділяють серед інших такі: використання кластерів при вивченні нових тем для створення асоціативного поля, що стимулює мозковий штурм та активізує попередні знання студентів; аналіз літературних текстів через визначення причинно-наслідкових зв'язків між персонажами та формування власних висновків на основі особистої інтерпретації; створення медіатекстів, оголошень, творчих продовжень історій або альтернативних фіналів, що розвиває навички аргументованого висловлення думок; визначення фактів і вигадки в текстах, співвіднесення змісту літературних творів із власним досвідом та реальними подіями, що сприяє більш глибокому розумінню матеріалу [9, с. 27]. У таблиці 1 коротко охарактеризовані сучасні методи розвитку критичного мислення, які використовують на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти в Україні.

Таблиця 1

Методи розвитку критичного мислення, які використовують на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти в Україні

Метод	Опис
Basket of ideas, concepts	Організація індивідуальної та групової діяльності на початку заняття для виявлення попередніх знань і думок студентів.
Cluster	Графічне зображення ключового поняття з подальшим поділом на підкатегорії для структурування знань.

Margin notes	Відстеження розуміння тексту за допомогою маркування: (+) відома інформація, (*) нова, (-) незгода, (?) потреба в додаткових поясненнях.
Cinquant making	Написання сінквейна (п'ятирядкового вірша) для узагальнення матеріалу та формування особистісного ставлення до теми.
Training brainstorming	Групова робота над генерацією ідей для вирішення проблеми, що включає обговорення та вибір найкращих варіантів.
Essay writing	Написання есе як спосіб самостійного викладу думок, аргументації та розвитку аналітичних навичок.

Джерело: складено авторами на основі: [9, с. 27]

Завдяки таким методам навчання іноземної мови перетворюється на ефективний інструмент для розвитку критичного мислення, допомагаючи студентам не лише вдосконалювати мовні навички, а й формувати аналітичний підхід до сприйняття інформації. Використання технології розвитку критичного мислення на заняттях з іноземної мови створює для студентів сприятливі умови для ефективного навчання. У результаті сприяє підвищенню якості іншомовної освіти та створює передумови для успішного навчання й професійного розвитку студентів. Важливим аспектом є також формування навичок командної роботи та ефективної взаємодії з одногрупниками та викладачем, що сприяє розвитку комунікативних компетенцій.

Критичне мислення може й має бути цілеспрямовано сформоване в освітньому процесі, зокрема й під час вивчення іноземних мов, хоча у деяких випадках воно розвивається природно, але зазвичай на більш пізніх етапах життя, вже після завершення навчання у закладі вищої освіти. На психологічному рівні критичне мислення розвивається через активне та усвідомлене сприйняття матеріалу, а також через рефлексію, що дозволяє студентам оцінювати власні судження та висновки. З філософської точки зору, критичне мислення передбачає вміння інтерпретувати тексти, усвідомлення того, що будь-яка теорія є відкритою для перегляду, а світ сповнений багатоглибких перспектив і альтернативних точок зору[10, с.128]. Викладачі ЗВО з іноземних мов для успішної реалізації концепції розвитку критичного мислення через вивчення предмету опираються на психологічний та філософський аспект цього питання, використовуючи як фундамент - технологічну основу цього процесу, а саме базову модель із трьох етапів: «виклик – осмислення – рефлексія», яка була розглянута на рис. 2. Вона сприяє тому, що студенти самостійно визначають цілі навчання, активно шукають необхідну інформацію та аналізують отримані знання, формуючи власні висновки

У сучасному світі, де цифрові технології та медіаплатформи відіграють ключову роль у комунікації та навчанні, критичне мислення стає необхідною навичкою, особливо у процесі вивчення іноземних мов. Завдяки доступу до автентичних матеріалів англійською мовою через інтернет, мобільні додатки та мультимедійні ресурси студенти отримують унікальні можливості для аналізу, осмислення та інтеграції інформації. Це сприяє розвитку не лише мовної компетентності, а й критичного мислення, що є важливою складовою медіаграмотності. Європейські країни, зокрема Велика Британія, Німеччина та Фінляндія, вже мають значний досвід у впровадженні програм медіаграмотності, які можуть бути адаптовані до українського контексту. В умовах сучасних викликів, пов'язаних із війною та інформаційним впливом, цей досвід є надзвичайно цінним для України. Його застосування може сприяти розробці освітніх програм, що допоможуть студентам не лише ефективно вивчати англійську мову, а й

розвивати навички аналізу інформації, критичного оцінювання медіаконтенту та формування незалежного мислення.

У своїй роботі Даніліч Ж. М., Гульчук Б. Л. та Чевичелова О. О. описують стратегію розв'язання проблем IDEAL, розроблену Дж. Бремсфордом. Ця методика складається з п'яти ключових етапів: визначення проблеми, обговорення, генерація варіантів вирішення, дія та логічний висновок. Вона ефективно сприяє розвитку критичного мислення студентів через аналіз текстів і різних ситуацій. На першому етапі (визначення проблеми) студенти чітко формулюють суть питання, позначаючи його у загальних рисах. Далі, під час обговорення та дебатов, вони перетворюють проблему на відкритий запит, який починається зі слова «як» і не містить заперечень. Це сприяє активному пошуку відповідей без упереджень. Наступний етап – генерація рішень, де студенти проводять мозковий штурм, пропонуючи якомога більше варіантів розв'язання проблеми. Тут важливо уникати критики та заохочувати різноманітність ідей. Після цього відбувається оцінка та вибір оптимального рішення, де студенти аналізують переваги та недоліки кожного запропонованого варіанту, обираючи найбільш ефективний. Завершальний етап – логічний висновок, на якому студенти підбивають підсумки, оцінюють процес розв'язання проблеми та формують висновки щодо своєї роботи [11, с. 314]. Такий підхід не лише допомагає структурувати навчальний процес, а й розвиває навички критичного мислення, формуючи у студентів здатність самостійно аналізувати ситуації та ухвалювати обґрунтовані рішення.

Особливу увагу науковці приділяють інтерактивним методам навчання зокрема «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Письменницькі стільці», «Коло ідей», «Навчання в процесі навчання», а також парна та групова робота, асоціативні методи й рольові ігри. Використання цих підходів дозволяє студентам зануритися в реальні мовні ситуації, що не лише підвищує ефективність засвоєння матеріалу, а й стимулює розвиток критичного мислення [11, с. 315]. Завдяки таким методам навчання стає більш динамічним, студенти активно аналізують, обговорюють та оцінюють отриману інформацію, вчаться аргументувати свої думки та знаходити оптимальні рішення в різних комунікативних ситуаціях. Це не лише сприяє підвищенню їхньої пізнавальної активності, а й допомагає сформувати навички аналітичного та критичного мислення, необхідні для ефективного використання мови у професійному та повсякденному спілкуванні.

Сучасні цифрові технології є потужним інструментом для розвитку критичного мислення студентів у процесі вивчення англійської мови. Використання мультимедійних платформ та інтерактивних методів навчання сприяє аналізу, оцінці та усвідомленому сприйняттю інформації, що є ключовими навичками критичного мислення. Такі інструменти, як LearningApps та Miro, допомагають створювати інтерактивні вправи, які стимулюють аналіз та аргументацію. StoryboardThat розвиває навички інтерпретації текстів через візуальні сценарії, а подкасти, зокрема CBC Edmonton, покращують аудіювання, дозволяючи студентам критично оцінювати інформацію, виділяти основне та зіставляти точки зору [12, с. 350]. Групові дискусії та дебати на цифрових платформах розвивають вміння формулювати обґрунтовану думку, оцінювати різні підходи та розпізнавати маніпулятивні техніки у текстах. Віртуальні середовища, як-от Miro, сприяють співпраці студентів та ефективному обміну ідеями. Таким чином, цифрові технології не лише допомагають засвоювати мову, а й розвивають у студентів аналітичне мислення, навички аргументації та здатність свідомо працювати з інформацією, що є основою критичного мислення.

Ефективними методами розвитку критичного мислення у студентів є «ключові слова» та синквейн. Використання ключових слів допомагає зосереджувати увагу під час роботи з текстом, сприяючи осмисленню основних ідей. Синквейн, як спосіб узагальнення матеріалу, дозволяє студентам формулювати свої думки стисло та чітко,

що розвиває аналітичні та рефлексивні навички. Для поглиблення критичного мислення корисними є завдання на рефлексію, де студенти аналізують матеріали курсу, оцінюють власний прогрес та фіксують ключові моменти у Google Docs, Canvas або особистих навчальних щоденниках. Важливу роль у формуванні критичного мислення відіграє рецензування навчальної літератури та робіт одногрупників. Це не лише розвиває комунікативні навички, а й дозволяє студентам ознайомитися з альтернативними підходами до аналізу інформації. Для підвищення об'єктивності та відкритості у відгуках можна використовувати анонімне рецензування у Canvas [13, с. 69]. Крім того, ефективним інструментом є дискусійні форуми, які надають студентам можливість обговорювати питання курсу, висловлювати аргументовані думки та практикувати критичне мислення як на базовому, так і на поглибленому рівні. Таким чином, інтеграція інтерактивних методів та цифрових технологій у навчальний процес сприяє розвитку рефлексії, аналізу та аргументації у студентів.

Усі методи та технології розвитку критичного мислення у студентів ЗВО спрямовані на стимулювання діалогу – як внутрішнього, так і зовнішнього, тобто взаємодії з аудиторією. Головний акцент навчального процесу робиться не на особистості, а на змісті спілкування, адже справжнє критичне мислення базується на аргументованій думці та допускає різні інтерпретації інформації. Формування цієї навички допомагає замінити неточні та розмиті судження на чіткі, логічні та обґрунтовані висновки. В результаті студенти переходять від поверхневого сприйняття матеріалу до глибшого аналізу, послідовності та незалежності у власних судженнях [14, с. 275]. Критичне мислення розвиває здатність оцінювати інформацію через призму логіки, наукових підходів та особистого досвіду. Це дозволяє студентам не лише краще розуміти складні теми, а й формувати власну позицію, обґрунтовуючи її на основі фактів і логічних зв'язків.

Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, сучасний підхід до вивчення іноземних мов виходить за межі суто формального опанування граматики та лексики. Він передбачає інтеграцію особистого та професійного досвіду, що сприяє розвитку комунікативної майстерності та здатності ефективно взаємодіяти у різних сферах життя [15, с.215]. В умовах інтеграції України у світовий простір особливо важливо готувати висококваліфікованих фахівців-філологів, здатних не лише володіти іноземними мовами, а й формувати власне бачення суспільних процесів та знаходити ефективні шляхи розв'язання професійних завдань. Ключову роль у цьому відіграє розвиток критичного мислення, яке допомагає студентам аналізувати інформацію, оцінювати різні підходи та адаптуватися до динамічних умов професійної діяльності. Опанування англійської мови на основі критичного осмислення не лише сприяє особистісному зростанню, а й стає запорукою успішної професійної реалізації у сучасному світі.

Висновки

Дослідження підтвердило, що вивчення англійської мови у ЗВО є ефективним засобом розвитку критичного мислення студентів. Аналіз сучасних методів навчання показав, що найрезультативнішими є інтерактивні підходи, технологія CLIL, цифрові ресурси та дискусійні методики. Вони сприяють формуванню навичок аналізу інформації, аргументованого висловлювання думок та прийняття виважених рішень.

Одним із ключових аспектів ефективного навчання є використання таких методів, як мозковий штурм, дебати, написання аналітичних есе, аналіз медіаконтенту, що дозволяють студентам не лише запам'ятовувати інформацію, а й критично її осмислювати. Досвід показує, що впровадження цифрових технологій, таких як LearningApps, Kahoot! і Google Docs, значно покращує взаємодію студентів з матеріалом, забезпечуючи активне залучення до навчального процесу.

Важливим чинником розвитку критичного мислення є рефлексія, яка дозволяє студентам усвідомлювати власні когнітивні процеси, аналізувати успіхи та помилки, формувати стратегії подальшого навчання. Це підкреслює необхідність системного впровадження рефлексивних практик у навчальний процес.

Однак, незважаючи на доведену ефективність зазначених методик, у системі вищої освіти існує ряд викликів, серед яких недостатня адаптація програм до потреб сучасного ринку праці, обмежене використання інтерактивних методів у традиційних лекційних форматах та нерівномірний доступ до цифрових технологій. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку більш структурованих освітніх програм, які інтегрують розвиток критичного мислення в усі аспекти навчального процесу.

Таким чином, розвиток критичного мислення через вивчення англійської мови є не лише необхідним, а й можливим за умови використання сучасних освітніх методик, що сприяють активному залученню студентів, формуванню їхньої аналітичної компетентності та здатності працювати з інформацією на глибшому рівні.

Список використаних джерел

1. Ковальська К. В., Кузьменко О. Ю., Науменко Т. С. Інтерактивні методи викладання для стимулювання критичного мислення учнів середніх класів в Україні: ефективність та стратегії імплементації. Академічні візії. 2024. Вип. 29. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/968> (дата звернення: 21.02.2025).
2. Четверик В. К., Веретюк Т. В. Переваги та виклики імплементації елементів методики CLIL у контексті вищої освіти. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіки. 2024. Вип. 4. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-4-08-01>
3. Дуброва О.М., Сахнюк Т.В. Розвиток навичок критичного мислення сучасних студентів – представників покоління Z: інтерактивні практики. Теорія та методика навчання (з галузей знань). Інноваційна педагогіка. 2024. №72. С. 61–66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/72.9>
4. Яригіна Н.М. Використання комп'ютерних технологій у викладанні англійської мови як іноземної: інноваційні підходи та результати. Теорія та методика навчання (з галузей знань). Інноваційна педагогіка. 2024. № 75. С. 73 – 76. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/75.12>
5. Дацюк А. Вплив цифрових технологій на розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти. Логос. 2024. С. 317–321. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-13.12.2024.068>
6. Безугла Я. І., Потапенко Н. В., Сергієва А. В. Сучасні технології у вивченні іноземних мов: аналіз ефективності інтернет-ресурсів і мобільних додатків. Вісник науки та освіти. 2025. Вип. 1. С. 133–146. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-133-146](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-133-146)
7. Лобанова С., Триндюк В., Мартинюк А. Формування критичного мислення студентів ЗВО у процесі вивчення іноземної мови. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 72(4). С. 80 – 85. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-4-14>
8. Щербика В.В., Писменна І.І., Голяк В. І. Розвиток критичного мислення студентів під час занять з іноземної мови ЗВО. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і Психологія». Педагогічні Науки. 2022. Вип. 2 (24). С. 72–79. DOI: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2022-2-24-7>
9. Івлєва К., Рейда О., Гулієва Д. Впровадження технології розвитку критичного мислення у процесі викладання іноземної мови у вищій школі. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур. Іноземні мови. 2021. Вип. 2. DOI: <https://doi.org/10.32589/1817-8510.2021.2.235676>

10. Макарова О. Розвиток критичного мислення як активний метод навчання англійської мови (на прикладі підготовки студентів закладів вищої освіти морського спрямування). Педагогічні Науки. Молодий вчений. 2020. Вип. 2 (78). DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-2-78-29>
11. Даніліч Ж. М., Гульчук Б. Л., Чевичелова О. О. Розвиток критичного мислення через навчання іноземних мов. Вісник науки та освіти. 2025. Вип. 1(31). С. 305–318. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-305-318](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-305-318)
12. Бабенко О. Впровадження інформаційних технологій для розвитку творчого та критичного мислення студентів у процесі вивчення англійської мови. Педагогічні Науки. Молодий вчений. 2020. Вип. 12 (88), С. 348-351. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-67>
13. Мудра С.В. Розвиток критичного мислення на заняттях з англійської мови зі студентами-бакалаврами. Теорія та методика навчання (з галузей знань). 2024. Вип. 69 (2). С. 67–69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.2.13>
14. Єгорова І., Савчук О., Салига Н. Розвиток критичного мислення студентів в освітньому процесі сучасного ЗВО. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 77(1). С. 269–277. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-1-38>
15. Іванова О.В. Case Study на заняттях із англійської мови як засіб формування критичного мислення студентів-філологів. Молодий вчений. 2017. Вип. 8 (48). С. 215 – 219. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/8/49.pdf> (дата звернення: 21.02.2025).